

УДК 371.132

Олександра Янкович, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і методики початкової освіти
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті обґрунтовано необхідність запровадження мінікурсу "Педагогічна діагностика" як складової педагогічних дисциплін нормативної частини навчальних планів з підготовки вчителів початкової школи. Доведено доцільність опанування педагогічними вимірюваннями з використанням інформаційних технологій. Висвітлено зміст мінікурсу та методи його вивчення.

Ключові слова: педагогічна діагностика, підготовка вчителів початкової школи, учні молодших класів, інформаційні технології.

Лит. 7.

Александра Янкович, доктор педагогических наук, профессор,
заведующая кафедрой педагогики и методики начального образования
Тернопольского национального педагогического университета имени Владимира Гнатюка

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К ОРГАНИЗАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДИАГНОСТИКИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

В статье обоснована необходимость внедрения миникурса "Педагогическая диагностика" как составляющей педагогических дисциплин нормативной части учебных планов по подготовке учителей начальной школы. Доказана целесообразность овладения педагогическими измерениями с использованием информационных технологий. Освещены содержание миникурса и методы его изучения.

Ключевые слова: педагогическая диагностика, подготовка учителей начальной школы, ученики младших классов, информационные технологии.

Oleksandra Yankovych, Ph.D.(Pedagogic), Professor,
Head of Pedagogy and Methods of Primary Education Chair
Ternopil National Pedagogical University by V. Hnatyuk

FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' TRAINING TO THE ORGANIZATION OF EDUCATIONAL DIAGNOSTICS USING INFORMATIONAL TECHNOLOGIES

The necessity of introducing the minicourse "Educational Diagnostics" as a constituent part of pedagogical subjects of the normative part of curricula from the primary school teachers' training has been grounded in the article. The expediency of mastering the educational measurements with the use of informational technologies has been proved. The content of the minicourse and methods of its studying have been cleared up.

Keywords: educational diagnostics, primary school teachers' preparation, primary school pupils, informational technologies.

Постановка проблеми. Педагогічна діагностика є одним із найважливіших компонентів педагогічних систем і технологій. Зважаючи на численність функцій (інформаційна, оціночна, управлінська, стимулювальна, прогностична), вона забезпечує успішність діяльності закладів освіти в цілому і перебігу педагогічних процесів зокрема. Проте на сучасному етапі педагогічна діагностика розвинена недостатньо, і це ще одна з причин того, чому освітня галузь перебуває у кризовому стані. Особливо потребує удосконалення організація вимірювань у виховних процесах, адже негативні явища в учнівському середовищі, якими є

виникнення залежності від психоактивних чинників, агресія, жорстокість, насилля, демонструють стійку тенденцію до зростання. Важливо визначити відхилення у розвитку дитини, у формуванні її "Я – концепції" у ранньому віці, адже чим швидше виявляється проблем, тим легше її вирішити. Отже, особливої актуальності набувають питання підготовки вчителя початкової школи до організації педагогічної діагностики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні вимірювання існують стільки, скільки й процеси виховання. Діагностувати стан зрілості дитини розпочали ще у первісному суспільстві,

ввівши своєрідні критерії: здатність перестрибнути через вогнище, стати на розжарену вуглику, вполювати великого звіра тощо. Проте тільки у 1968 році німецький вчений К. Інгенкамп запровадив термін “педагогічна діагностика”. На той час вже були обґрунтовані численні методи вимірювань як рівня навчальних досягнень, так і виховних якостей та рівня сформованості колективу. Зважаючи на тривалу історію розвитку й актуальність проблеми діагностування, теоретико-методичні аспекти педагогічної діагностики та її розвиток відображені у численних працях науковців. Зокрема, основи підходи до визначення терміну вивчали М. Боритко, А. Кочетов, А. Маркова, І. Підласий тощо. Підготовку студентів вищих навчальних закладів до проведення діагностичних процедур досліджували А. Белкін, О. Демченко, М. Єрофєєва, Б. Кобзар, Л. Макарова, О. Мельник, С. Сафонова, С. Сіткар [4], О. Фадєєва, Г. Шабаєва, М. Шилова та ін.

Особливості професійної підготовки вчителя початкової школи розкриті в працях А. Алексюка, Н. Бібік, В. Бондаря, В. Вихрущ, І. Зязюна, Я. Кодлюк, С. Лисенкової, В. Матіяш, О. Савченко, Г. Тарасенко, Л. Хомич, Л. Хоружої, В. Чичука, І. Шапошнікової та ін. Систему підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності обґрунтувала С. Мартиненко [3], довівши, що значний потенціал у процесі професійної підготовки до діагностичної діяльності має введений до навчального плану спецкурс “Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи”, оскільки він створює оптимальні умови для інтеграції професійних знань, удосконалення діагностичних дій та відпрацювання основних напрямів діагностичної діяльності вчителя. Не заперечуючи цінність спецкурсу, необхідно зауважити, що він може вивчатися за вибором студента. Проте існує необхідність у предметі, який би студіювався всіма студентами як нормативна дисципліна. Вирішенням проблеми може бути вивчення мінікурсу “Педагогічна діагностика” в процесі педагогічної підготовки вчителя молодших класів як складова навчальних дисциплін “Дидактика”, “Теорія виховання”, “Педагогічні технології”. В останнє десятиріччя під час здійснення вимірювань, зокрема проведення тестування, використовується комп’ютерна техніка. Вона суттєво допомагає зменшити витрати часу як на організацію діагностики, так і на фіксацію результатів, що робить більш привабливими діагностичні процедури для вчителя й вихователя. Підготовку майбутнього вчителя початкової школи з використанням інформаційних технологій

вивчали В. Імбер [1], Л. Макаренко [2], О. Суховірський [5], В. Чичук [6] тощо. Проте зв’язок інформаційної технології та педагогічної діагностики, особливо якщо йдеться про вимірювання виховних якостей учнів початкових класів, у працях учених не відображено.

Мета статті: обґрунтувати необхідність вивчення мінікурсу “Педагогічна діагностика” з використанням інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на важливість формування діагностичних умінь, у нормативній частині навчального плану підготовки вчителів початкових класів існує навчальна дисципліна обсягом 2 кредити “Основи психодіагностики”, яка призначена сформувати у студентів здатність вимірювати рівень розвитку психічних якостей та процесів. Проте знання психодіагностики, оволодіння її основними методами не може компенсувати відсутність курсу, у процесі вивчення якого формуються вміння педагогічної діагностики.

Аналіз навчального плану з підготовки майбутніх вчителів початкових класів (освітньо-кваліфікаційний рівень “бакалавр”) дає змогу стверджувати, що його визначальною ознакою, порівняно з навчальними планами європейських педагогічних ВНЗ, є багатопредметність. Отже, створення додаткових курсів (екстенсивний шлях розвитку освіти) не є виправданим. Доцільно запозичити прогресивні ідеї американської системи вишколу учителів, у якій домінує лабораторно-клінічне навчання. Його основними моделями (методами) є мікрвикладання, мінікурси, протокольні матеріали та симуляції. Для формування здатності проведення педагогічної діагностики найдоцільніше запровадити мінікурси. Це короткі навчальні курси, призначення яких – організація допомоги майбутнім педагогам у набутті особливих умінь. Безперечно, такими уміньми є діагностичні. Мінікурс “Педагогічна діагностика”, окрім розвитку компетентностей у галузі педагогічних вимірів, сприяв би ґрунтовності знань студентів із навчальної дисципліни “Освітні (педагогічні) технології”, позаяк одним із провідних критеріїв технологізації освіти є діагностичність [7, 8]. У навчальному курсі “Освітні технології”, який вивчається студентами Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, у відповідних посібниках, призначених для його засвоєння, суттєве місце відводиться педагогічній діагностиці [7, 96 – 104].

Опанування педагогічної діагностики у процесі вивчення “Педагогічних технологій” акцентує увагу студентів на тому, що реалізація технологій передбачає використання декількох видів

вимірювань (початкова, корекційна (поточна), узагальнювальна (підсумкова) та різноманітних методів: бесід, анкетувань, тестувань, спостережень, експертної оцінки тощо [7, 99]. Про це важливо пам'ятати у сучасному закладі освіти, оскільки стало нормою поширені методи навчання 80-х рр. ХХ ст., зокрема ігрові, формування творчої особистості, групові тощо, зараз називати технологіями без використання діагностичних процедур.

Зазначений мінікурс може мати обсяг 1 кредит і передбачати вивчення тем "Основні підходи до визначення поняття та історія розвитку педагогічної діагностики", "Об'єкти та функції педагогічної діагностики", "Методи педагогічної діагностики", "Методика проведення діагностичних процедур", "Інформаційні технології організації педагогічної діагностики" тощо. Під час вивчення мінікурсу студенти мають досконало оволодіти методикою самодіагностики, діагностування якостей молодшого школяра та рівня сформованості дитячого колективу, довідатися, як залучати батьків до проведення вимірювань. Саме в молодших класах співпраця з батьками є особливо необхідною. Найбільш авторитетні батьки можуть бути експертами під час проведення експертної оцінки, брати участь в інтерактивних вправах, які дають змогу визначити ступінь сформованості класу. На жаль, у сучасній школі батьки не достатньо співпрацюють зі школою якраз в аспекті проведення діагностичних процедур.

Варто акцентувати увагу студентів, що під час аналізу результатів вимірювань необхідно враховувати особливості молодшого шкільного віку та нерівномірність розвитку дітей. Важливими вимогами до проведення діагностики є гуманність, об'єктивність та анонімність, використання декількох методів вимірювань для формулювання остаточних висновків.

Однією з причин недостатнього розвитку педагогічної діагностики у закладі освіти є відсутність належного контролю з боку органів освіти за її проведенням та необхідність додаткових витрат часу для організації педагогічних вимірювань. Останній недолік – затратність у часі – покликані усунути інформаційні технології. На жаль, на сьогодні не вистачає комп'ютерних програм для початкової школи для педагогічної діагностики сформованості колективу класу, рівня розвитку виховних якостей молодших школярів. Саме в поглибленні інтеграції педагогічної діагностики та інформатики доцільно вбачати перспективу подальшого розвитку наук про вимірювання. Взаємозв'язки між діагностикою та інформаційними технологіями вже формуються.

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка створені найпростіші комп'ютерні діагностичні програми, проте їх ще належить пристосувати для учнів початкової школи, враховуючи особливості молодшого шкільного віку. Зрештою, на початках навчального процесу в школі дітей не варто підводити до комп'ютера, щоб провести вимірювання, адже комп'ютерна техніка не є безпечною для молодших учнів, позаяк здійснює шкідливий вплив на здоров'я. Проте вчительську працю суттєво полегшить фіксація результатів діагностування у документах "Word", "Power Point", "Excel" тощо.

Проведення комп'ютерної діагностики є додатковим чинником для проведення бесід із батьками і школярами про переваги й недоліки роботи з комп'ютером та користування інформаційно-комунікаційними технологіями, про шкідливий вплив мобільних телефонів на здоров'я дітей, особливо молодших школярів, організм яких ще формується і потребує рухової активності, а не захоплення мережею Інтернет і віртуальними тривалими розмовами з друзями.

Висновки. У системі підготовки майбутнього вчителя початкових класів особливої актуальності набуває формування діагностичних умінь, заважаючи на численність функцій педагогічної діагностики, зокрема інформаційну, оціночну, стимулювальну, прогностичну. Вона не тільки дає змогу успішніше навчати й виховувати молодших школярів, а й правильно впроваджувати педагогічні технології. Зважаючи на перенасиченість навчальних планів навчальними дисциплінами, доцільно вивчати "Педагогічну діагностику" як мінікурс. Мінікурси у системі підготовки вчителя розглядаються як моделі або методи лабораторно-клінічного навчання. Перспективами розвитку педагогічної діагностики є її організація з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, які дають змогу досягнути точності та скоротити витрати часу на проведення вимірювань. Отже, на сучасному етапі доцільно здійснювати інтеграцію педагогіки та інформатики. Під час проведення вимірювань із використанням комп'ютерної техніки необхідно дотримуватися принципів гуманізму, науковості, об'єктивності, врахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку.

1. Імбер В.І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Імбер Вікторія Іванівна. – Вінниця, 2008. – 238 с.

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВПЛИВИ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ

2. Макаренко Л.Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Макаренко Леся Леонідівна. – К., 2007. – 294 с.

3. Мартиненко С.М. Система підготовки вчителів початкових класів до діагностичної діяльності: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Мартиненко Світлана Миколаївна. – К., 2009. – 476 с.

4. Сіткар С.В. Підготовка інженерів-педагогів у галузі транспорту до організації педагогічного діагностування: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Сіткар Степан Вікторович. – Тернопіль, 2012. – 234 с.

5. Суховірський О.В. Підготовка майбутнього

вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Суховірський Олег Васильович. – К., 2005. – 303 с.

6. Чичук В.М. Нові підходи до підготовки вчителів молодших класів у контексті євроінтеграційних процесів [Електронний ресурс] / В.М. Чичук // Витоки педагогічної майстерності. Збірник наукових праць. – Полтава, 2011. – С. 294 – 299. Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/327/1/Chichuk.pdf>

7. Янкович О.І. Освітні технології у короткому викладі / О.І. Янкович, Л.М. Романишина, М.М. Бойко та ін. – Тернопіль: Астон, 2013. – 160 с.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2014

УДК 371.124:51

Ірина Акуленко, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри математики і методики навчання математики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВПЛИВИ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ

У статті розглянуто окремі з актуальних тенденцій та впливів, що спричинюють сучасний стан підготовки майбутнього вчителя математики. Окреслено ті з них, що мають негативний вплив. Запропоновано один із можливих шляхів для подолання виявлених “проблемних зон” у методичній підготовці майбутнього вчителя математики.

Ключові слова: професійна підготовка майбутнього вчителя математики, компетентісно орієнтована методична підготовка майбутнього вчителя математики.

Лит. 12.

Ірина Акуленко, доктор педагогических наук, доцент, профессор кафедры математики и методики обучения математике Черкасского национального университета имени Богдана Хмельницкого

АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ВЛИЯНИЯ В ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ

В статье рассмотрены некоторые из актуальных тенденций, которые влияют на современное состояние профессиональной подготовки будущего учителя математики. Обозначены те из них, оказывают отрицательное воздействие. Предложен один из возможных путей для преодоления выявленных “проблемных зон” в методической подготовке будущего учителя математики.

Ключевые слова: профессиональная подготовка будущего учителя математики, компетентно ориентирована методическая подготовка будущего учителя математики.

Iryna Akulenko, Ph.D. (Pedagogic), Docent, Prof. of Mathematic and Methods of Teaching Mathematic Cherkasy National University by B. Khmelnytsky

CURRENT TRENDS AND INFLUENCE IN THE THEORY AND PRACTICE OF FUTURE MATH TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING

The article discusses some of the current trends that affect the current state of future math teacher's professional training. Those that have a negative impact were marked. One of the possible ways to overcome identified “problem areas” in the methodical preparation of future mathematics teacher is proposed.

Keywords: professional training of future math teachers, competence-oriented methodical training of future math teachers.

Постановка проблеми. Сучасне реформування вітчизняної системи підготовки майбутнього вчителя математики має на меті формування молодого

фахівця з високим рівнем професійної компетентності, здатного розвивати свою професійну майстерність протягом життя, здійснювати професійну діяльність на